

En Sulat ni SANTIAGO

Paliwanag Tungkul ten Libru

En Sulat ni Santiago ay bilin hidi ten “pinili hidi nen Diyos ten iba-iba a bansa.” Makpal en pánghalimbawaan a ginamit nen nángsulat ti iyád tánni mesaysay en bilin hidi tungkul ten karunungan sakay giyya ten tama a ugali sakay ararikad nen essa a Cristiano. Insaysay ten pamamag-itan nen pananaw nen essa a mánnampalataya en iba-iba a bagay kona ten kayamanan sakay kahirapan, págtoksu, maganda a ugali, tehud a panigan, pánnampalataya sakay ararikad, en pággamit ten dila, karunungan, págdima, kahambugan sakay págpakababa, pághatul ten kaparehu a tolay, katiyagaan sakay págdsal.

Pinahalagaan na ti sulatid a iddi en gamet a tehud a pánnampalataya ten pángtupad ten relihiyon a Cristiano. Lasán nen Libru

Sapul 1:1

Pánnampalataya sakay karunungan 1:2-8

Kapubriyan sakay kayamanan 1:9-11

Pagsubuk sakay toksu 1:12-18

Págsanig sakay pággamet 1:19-27

Babala ten tehud a panigan 2:1-13

Pánnampalataya sakay gamet 2:14-26

En Cristiano sakay en dila 3:1-18

En Cristiano sakay i munduwiday 4:1-5:6

En iba-iba a bilin 5:7-20

¹ Iyád a sulat ay gubwat kánni Santiago a tagapagserbi nen Diyos sakay nen Panginoon tam a ti Jesu-Cristo.

Mákkumustaák dikomoy a atanan a tolay nen Diyos a nekalat ti munduwiday.

En Pánnampalataya sakay Karunungan

² Kákkapatkaka ku hidi, magsaya kam ni demáttan kam ni ányaman a kalasi ni pagsubuk, ³ gapu tukoy moy dán a ni malampasan nen pánnampalataya moy en pagsubuk ay magbunga iyád ti katatagan. ⁴ Dapat kam a magpakatatag a hanggan ten katapusan tánni magin kompletu kam, awan magkulang ti ányaman. ⁵ Ni mangailangan kam ti karunungan ay mággid kam ten Diyos ta átdenan na kam. En Diyos ay masaya a mangatád ten bawat mággid. ⁶ Peru ni mággid kam ten Diyos ay dapat kam a maniwala a iyatád na en agidán moy sakay dyan kam magduda. Gapu en magduda ay kumán a en tagmák ten diget a ipadpad nen parás. ⁷⁻⁸ En tolay a kona haud a magduwwa-duwwa ti pággisipan ay awan dapat a umasa a iyatád nen Panginoon en agidán na.

En Pubri hidi sakay en Mágkayaman hidi

⁹ Sikam a mánnampalataya hidi a pubri, dapat kam a magsaya ni itaas kam nen Diyos. ¹⁰ Kona bi ten mágkayaman hidi a mánnampalataya, dapat kam a magsaya ni ibaba kam nen Diyos. Gapu en kayamanan ti lutaiday ay kumán a en bulaklak nen lamón a malaná ¹¹ ni makagkag ten masinggit a sinag. Maragrag en bulaklak na sakay masida en ganda na. Kona labi hud en kákkasida nen mayaman mentras a mágpaposposán ten kayamanan na.

En Pagsubuk sakay Toksu

¹² Pinagpala en matapat hidi ten pánnampalataya di maski ni magdanas hidi ti pagsubuk, gapu ni malampasan di dán en pagsubuk ay matanggap di a bilang piremyu en biyag a impangaku nen Diyos ten atanan a magmahal dikona. ¹³ Ni en essa a tolay ay natoksu ay dyan na kagiyán

a, “Tinoksuwák nen Diyos.” Gapu en Diyos ay awan matoksu nen madukás sakay awan na bi toksuwán en deyaman para magkasala. ¹⁴ Matoksu en tolay ni sunudán na en mágkadukás a kagustuwan nen bággi na. ¹⁵ Kapag ni tinumubu en madukás a kagustuwan ten pusu nen tolay, ay magbunga iyád ti kasalanan. Ni lumagu en kasalanan ay magbunga iyád ti kamatayan.

¹⁶ Mahal ku hidi a kákkapatkaka dyan kam paloloku.

¹⁷ Atanan a mágkaganda a kaluub ay gubwat ten Diyos, gubwat ten Ama a nanglalang ten atanan a bagay a mangdemlag dilanget. Magbagu man i bagayid a hidi iyád, en Diyos ay awan magbabagu. ¹⁸ Ingkaluub nen Diyos a magin anak na kitam ten pamamag-itan nen upos nen katutuhanan, tánni magin pinakamahalaga kitam ten atanan a linalang na.

En Págsanig sakay Pánggamet

¹⁹ Pakatandaan moy iddi kákkapatkaka ku, magpakahusay kam a mágsanig, pagisipan moy pa bagu kam a magupos sakay dyan kam pagdaka a magsaranta. ²⁰ Gapu ni maiyamut ka ay awan mu masunud en matuwid a kagustuwan nen Diyos. ²¹ Kaya adággan moy dán en atanan a mágkadukás a gamet. Magpakababa kam a pasakup ten Diyos sakay tanggapán moy en upos na a immula na ten pusu moy ta iyád en mángligtas dikomoy.

²² Ni sinanig moy la en Upos nen Diyos sakay awan moy inggamet ay linoku moy la en sadili moy. ²³ Ni deyaman en nágsanig ten upos nen Diyos sakay awan na iyud ginamet ay kumán a en tolay a nággaspehu. ²⁴ Káttapos na a ketan en sadili na, sakay kállakad na ay pagdaka na dán a kalimunan en idsura na. ²⁵ Peru en tolay a tulos-tulos a magadal sakay sumunud ten Kautusan a awan ti kulang sakay mangpalaya ten tolay, ay hidi en pagpalaán

nen Diyos ten atanan a gamitán di. Hidi en sumunud ten nasanig di sakay awan makalimon.

²⁶ Ni ten palagay mu ay relihiyoso ka peru awan mu mapugád en dila mu, ay lokuwán mu la en sadili mu, sakay awan ti kuwenta en relihiyon mu. ²⁷ En rilihiyon a ibilang nen Diyos Ama a malinis sakay awan ti kapintasan ay kona háddi: en tumulung ten ulila hidí sakay ten bilu hidí ten kahirapan di, sakay en awan hidí mák-arig ten mágkadukás a gamet ti munduwiday.

2

Babala ten Tehud a Panigan

¹ Kákkapatkaka ku hidí, bilang mánnampalataya kánni Jesu-Cristo a maluwalhati a Panginoon tam, dapat a parehu la en pangileng tam ten atanan a tolay. ² Nadid ni tehud a summáddáp a essa a mayaman ten miting moy a nakabadu ti maganda sakay nakasangkalan ti gintu, sakay summáddáp bi en essa a pubri a nakabadu ti ráppot, ³ sakay ni pinospos moy ti maganda en mayaman a kinagi moy, “Háddi ka mággetnud ti maganda iday a bangku,” sakay kinagi moy ten pubri a, “Mágtaknág ka dálla haán oni mággetnud ka ti ditagen.” ⁴ Ni kona haud i gamitán moyid ay tehud kamon a pinanigan, sakay naghatul kamon ti liwat.

⁵ Tandaan moy kákkapatkaka ku hidí. Pinili nen Diyos en pubri hidí ti munduwiday tánni magin mayaman ti pánnampalataya sakay tánni mebilang hidí ten kahariyan nen Diyos a impangaku na ten atanan a magmahal dikona. ⁶ Peru imemenos moy en pubri hidí! Awan beman en mágkayaman hidí en mangapi dikomoy sakay mángdi-manda dikomoy? ⁷ Hidi bi en mágsasestiyán ten maganda a ngaran a inyatád dikomoy.

⁸ Maganda en gamet moy ni sunudán moy en utus ten kahariyan nen Diyos, kinagi na ten Kasulatan a, “Mahalán mu en kaparehu mu a kona ten págmahal mu ten sadili mu.” ⁹ Peru ni awan parehu i pangileng moyid ten tolay ay nagkasala kamon, sakay ayun ten Kautusan ay dapat kam a parusaan. ¹⁰ En tolay a lumabag ten essa a utus, ay lummabag ten atanan nen Kautusan. ¹¹ Inyutus nen Diyos a, “Dyan kam mangalunya.” Tehud pa bi siya a utus a, “Dyan kam mamunu.” Nadid maski ni awan kam nangalunya ni namunu kam, ay sinuway moy padi en utus nen Diyos. ¹² Kaya magingat kam ten ararikad moy sakay ten pággupos moy. Gapu hatulan kam nen Diyos ayun ten kautusan a mangpalaya dikomoy. ¹³ Awan kagbiyan nen Diyos a hatulan en tolay a awan makabetu a mangagbi ten agum, peru en tolay a makákkagbiyán ay awan dapat a manteng ten pághatul.

En Pánnampalataya ay ten Gamet

¹⁴ Kákkapatkaka ku hidi, ánya beman serbiyid nen pánnampalataya nen tolay ni awan labi ketan ten gamet na? Meligtas beman siya ni konaid haud a pánnampalataya? ¹⁵ Nadid ni tehud kam a kapatkaka a awan ti mesulot a badu sakay awan ti makan, ¹⁶ sakay kinagi moy la a, “Kagbiyan ka nakuwan nen Diyos a paketaán ti badu mu sakay makan mu.” Ánya i metulungid ni iyud ni awan moy bi hidi inátdenan ten kailangan di? ¹⁷ Kaya en pánnampalataya a awan ti kaguman a gamet ay patay.

¹⁸ Peru tehud bi a magkagi a, “Tehud ka a pánnampalataya, en kao ku ay gamet.” I tábbig kuwid ay, ipeta mu dikoku en pánnampalataya a awan ti gamet sakay ipeta ku bi dikomu en pánnampalataya ku ten pamamag-itan nen gamet ku. ¹⁹ Awan beman maniwala ka a essa la en Diyos? Tama iyán! Maski en dimonyo hidi ay maniwala bi sakay

magpágpág pa hidi ti ánteng. ²⁰ Siko a mangmang! Gustu mu beman a patunayan ku dikomu a awan ti kuwenta en pánnampalataya a awan ti kaguman a gamet? ²¹ Kona ten ninunu tam a ti Abraham a kinasayaan nen Diyos dikona iyalay na ten altar ti Isaac a anak na. ²² Ketan moy háddi a en pánnampalataya na ay tehud a kaguman a gamet. Napatunayan a en pánnampalataya na ay tama ten pamamag-itan nen ginamet na. ²³ Kaya nangyari dán en nakasulat a, “Summampalataya ti Abraham ten Diyos, sakay imbilang siya nen Diyos a matuwid gapu ten pánnampalataya na.” Kaya ti Abraham ay nangaranan a amigu nen Diyos. ²⁴ Kaya ketan moy háddi a magin karapatdapat en tolay ten Diyos ten pamamag-itan nen gamet na, bakán a ten pánnampalataya la.

²⁵ Kona labi ten nangyari kánni Rahab a mángngilállaki, imbilang siya nen Diyos a matuwid gapu ten ginamet na a pinatulos na en Israelita hidi a espiyya sakay tinulungan na hidi a makaginan ten pamamag-itan nen iba a dilan. ²⁶ Ni konya a en bággi a awan ti ispiritu ay patay, ay kona labi hud, en pánnampalataya a awan ti gamet ay patay.

3

En Magamet nen Dila

¹ Kákkapatkaka ku hidi, awan dapat a makpal dikomoy en magin tagapagtoldu. Gapu tukoy moy a mas mahigpit en pághatul dikotam a tagapagtoldu nan ten agum a tolay. ² Atanan tam ay pirmi a magkamali. En tolay a awan dán magkamali ten pággupos na ay awan dán ti pagkukulang, sakay kaya na dán a pugáddán en sadili na. ³ Ni pirinuwan tam en kabayu ay mapasunud tam, kaya maski hádyá gustu tamid a angayan ay maari la. ⁴ Isipán tam dálla en barku: dikál peru kaya a ipadpad nen mabegsák a parás, peru mapaangay nen kapitan ten maski hádyá gustu na

ten pamamag-itan nen badit a timon. ⁵ Kona labi haán en dila nen tolay, badit la peru tunay ti kadikál en magamet na a kahambugan.

Isipán moy dálla en malawak a talon, a kaya a tutudán nen sabadit a apoy. ⁶ En dila ay kumán ngani a apoy, sakay kumán a essa a mundu a naputat ti mágkadukás a mangpaddingát ten buu moy a pagkatolay. Apoyid a iyád ay gubwat ti impiyerno a mangsida ten biyag nen tolay. ⁷ En atanan a kalasi ni hayup a maglakad,ibun, en magarakas hidi, sakay en ked hidi ten dinom ay kaya a paamuwán, sakay talaga a mapaamu nen tolay. ⁸ Peru awan ti tolay a makapagpaamu ten dila. Tunay iyád ti dukás sakay awan kaya a pugáddán, sakay putat ti ilu. ⁹ Gággamitán tam en dila tam ten págpuri ten Panginoon tam sakay ten Diyos Ama, sakay págmuda ten agum a tolay a linalang a kawangis nen Diyos. ¹⁰ En págpuri ten Diyos sakay en págmuda ten agum a tolay ay maggubwat la ten essa a ngusu. Kákkapatkaka ku hidi awan iyád dapat a mangyari. ¹¹ Kona labi ten bukal, maari beman a lumuwas ten eessa a bukal en dinom a matablal sakay dinom a maasen? ¹² Kákkapatkaka ku hidi, impusibli a magbunga ti olibo en igos oni magbunga ti igos en ubas. Kona labi ten essa a bukal a maasen a awan ka makasagáb ti matablal a dinom.

En Karunungan a Gubwat ten Diyos

¹³ Ni deya dikomoy en tehud a karunungan sakay tehud a pangintendi ay kailangan a patunayan na. Mapatunayan iyád ten pamamag-itan nen maganda na a kákkabiyag sakay maganda a gamet a tehud a págpak-ababa sakay tehud a karunungan. ¹⁴ Peru ni pairalán moyid ten pusu moy ay inggit sakay makasadili a kagustuan, ay dyan moy ihambug a marunung kam ta gapu ni

magkakonahud ay imbilang moy a liwat en katutuhanan. ¹⁵I karununganid a kona haán ay bakán a gubwat dilanget, nan gubwat ti munduwiday sakay makadimonyo. ¹⁶Ni ked hádyá en inggit sakay makasadili a kagustuan ay ked bi haud en kaguluwan sakay atanan a kalasi ni madukás a gamet. ¹⁷Peru en karunungan a gubwat ten Diyos, purumeru ten atanan ay tehud a malinis a kákkabiyag, masásorán ti kapayapaan, mahinahun, awan makutid, makákkagbiyán, masipag a maggamet ti maganda, parehu en pangileng na ten tolay sakay awan magkukunwari. ¹⁸Magbunga ti matuwid en bine nen kapayapaan a im-mula nen tolay a masásorán ti kapayapaan.

4

Kadima nen Diyos en Amigu ni Munduwiday

¹Ánya nagsapulanid nen pamágdadema moy? Awan beman en mágkadukás moy hidi a kagustuan a mamágdadema ten pusu moy? ²Masor kam ten sari-sari a bagay peru awan moy maalap, kaya maski mamunu kam basta maalap moy la en gustu moy. Gapu ten kákkasor moy ten bakán moy a kao ay mamágdadema kam. Kaya awan moy maalap en gustu moy ay gapu awan kam mággid ten Diyos. ³Peru ni mággid kam ten Diyos ay awan kam makatanggap gapu madukás en ked ten isip moy, sakay gustu moy la a masunud en mágkadukás moy hidi a kagustuan. ⁴Sikam a awan tapat ten Diyos! Awan moy beman tukoy a en amigu ni munduwiday ay kadima nen Diyos? En tolay a masor a mák-amigu ti munduwiday ay kadima di en Diyos. ⁵Dyan moy isipán a awan ti serbi en ked ten kasulatan a, “Sasala nen Ispiritu a inyatád nen Diyos dikotam a tehud siya a kaagew ten págmahal tam.” ⁶Tunay ti kadikál en kagbi nen Diyos dikotam, kona ten nakasulat a, “Kalaban nen Diyos en hambug hidi peru

kagbiyan na en magpakababa hidi.” ⁷ Kaya magpasakup kam ten Diyos. Labanan moy en diyablo sakay adeyuwan na kam. ⁸ Umadeni kam ten Diyos, sakay umadeni siya dikomoy. Magpakalinis kamon ten biyag moy sikam a makasalanan hidi! Sikam a pabagu-bagu ti isip ay baguwán moy dán en sadili moy. ⁹ Magluksa kam sakay magsanget; palitan moy en págtawa moy ti págsanget sakay en kasayaan moy ti kalungkutan. ¹⁰ Magpakababa kam ten atubengán nen Panginoon sakay itaas na kam.

Dyan Humatul ten Kaparehu Mu

¹¹ Kákkapatkaka ku hidi, dyan moy pintasan en kaparehu moy. En magpintas oni humatul ten kapatkaka na ay pinintasan na sakay hinatulan en Kautusan. Sakay ni hatulan mu en Kautusan ay bakán ka dán a tagasunud nen Kautusan nan tagahatul na ka dán. ¹² Deya ka para manghatul ten kaparehu mu a tolay? En Diyos en nanggamet ten Kautusan sakay siya bi en tagahatul. Siya la en tehud a kapangyariyan a magligtas sakay magparusa.

Dyan Maghambug

¹³ Sanigán moy i kagiyán kuwiday, sikam a mágkagi ti kona háddi, “Nadid oni ni ilaw ay angay kami ti essa a banuwan. Magsataon kami haud a magnigosyu tánni kumita kami ti dikál a halaga.” ¹⁴ Awan moy tukoy ni ánya i mangyariyid ten biyag moy ni ilaw. En biyag moy ay kumán la a asok a saglit a magbuu sakay awan magmalay ay mawan. ¹⁵ Dapat ay kona háddi i kagiyán moyid, “Ni kagustuwan nen Panginoon a mabiyag kami padi ay itulos mi en balak mi.” ¹⁶ Peru magmadikál kam sakay maghambug. Liwat iyán! ¹⁷ En awan manggamet ten tama a tukoy na a dapat na a gamitán, ay magkasala.

5

Paala-ala ten Mágkayaman hidi

¹ Sikam a mágkayaman hidi, sanigánnák moy! Maglungkut kam sakay magsanget gapu ten matindi a hirap a dumemát dikomoy. ² Nawan dán en kayamanan moy sakay en badu moy hidi ay inábbut-ábbutan dán ni insektu. ³ En silber moy sakay gintu ay kinalawang dán, sakay en kalawang na i magpatunayid kontra dikomoy, kumán iyád a apoy a mangtutud ten bággi moy. Makpal kam a pináppuron a kayamanan ti katapusaniday a panahun. ⁴ Awan moy inupaan en pinagtarabahu moy hidi ten luta moy, maski en pinaggapas moy hidi ay magdaing ten Diyos. Sanigán moy! En págdaing di ay nasanig dán nen Panginoon a makapangyariyan dilanget. ⁵ Nagpakasarap kam ti biyag ti lutaiday, sakay mágpapatabiyán kam a kona ten hayup a adeni dán a bunuwán. ⁶ Hinatulan moy sakay pinabunu en tolay a matuwid a awan makalaban.

Págtiyaga sakay Págdasal

⁷ Kákkapatkaka ku hidi, magtiyaga kam a maguray a hanggan ten káddemát nen Panginoon. Kona ten mágmula a matiyaga a maguray ti uden sakay ten maganda a págbunga nen mula na. ⁸ Kona labi dikomoy, dapat kam bi a magtiyaga sakay begsákan moy en isip moy gapu adeni dán a dumemát en Panginoon.

⁹ Kákkapatkaka ku hidi, dyan kam magreklamu ten balang essa tánni awan kam hatulan nen Diyos. Adeni dán a dumemát en pághatul ten atanan a tolay. ¹⁰ Kákkapatkaka ku hidi, ilingán moy en propeta hidi a nangaral ten ngaran nen Panginoon, a matiyaga hidi a nagtiis ten kahirapan di, kaya arigán moy hidi. ¹¹ Kakagiyan tam a pinagpala en tolay a matiyaga sakay

mágtiis ti hirap. Nasanig moy dán en tungkul ten págtiis ni Job, sakay tukoy moy a ten katapusan ay pinagpala siya nen Panginoon. Ginamet iyád nen Panginoon gapu makákkagbiyán siya sakay mabait.

¹² Higit ten atanan kákkapatkaka ku hidi, dyan kam manumpa ni mangaku kam. Dyan moy kagiyán a, “Tistigu ku en langet oni tistigu ku en luta,” oni ányaman a bagay. Tama dán a kagiyán moy a, “Uhu,” ni uhu sakay “Awan,” ni awan, tánni awan kam hatulan nen Diyos.

¹³ Ni tehud a maghirap dikomoy ay dapat siya a magdasal. Ni tehud a masaya dikomoy ay dapat siya a mágkansiyon ti papuri ten Diyos. ¹⁴ Ni tehud a te saket dikomoy ay dapat a padulaw na en pinunu hidi nen simbaan, tánni idasal di siya sakay haplasan di ti langis ten ngaran nen Panginoon. ¹⁵ Pagpiyyaán nen Diyos en tehud a saket gapu ten dasal a tehud a pánnampalataya. Pabegsákkán siya nen Panginoon sakay patawadán na en kasalanan na hidi. ¹⁶ Kaya itapat moy ten kákkapatkaka moy hidi en kasalanan moy sakay idasal moy en balang essa tánni magpiyya kam. Dikál en magamet nen dasal nen tolay a matuwid. ¹⁷ Kona kánni Elias, a tolay labi a kaparehu tam. Nagdasal siya ti buu a pusu a nakuwan ay dyan maguden, kaya awan ngani naguden ti tállu ay ti kalahati a taon. ¹⁸ Dikona a nagdasal siya a ruway a maguden ay naguden ngani, lummagu en mula hidi sakay nagbunga.

¹⁹ Kákkapatkaka ku hidi, ni tehud a essa dikomoy a nesina ten katutuhanan ay maganda ni tehud bi a essa dikomoy a makapangakit a soli siya a ruway. ²⁰ Tandaan moy iddi: en makapangpasoli ten essa a makasalanan ten tama a kákkabiyag ay nángligtas ti essa a kaluluwa ten kamatayan sakay nakapagpatawad ti makpal a kasalanan.

En Maganda A Bareta Biblia
New Testament in Paranan (RP:prf:Paranan)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Paranan

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9789712910227

The New Testament

in Paranan

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-05-05

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 Feb 2018 from source files dated 5 Feb 2018

76c378f1-f720-59ab-9a20-5af27c0463cc